

MỘT SỐ ĐẶC ĐIỂM TÂM LÝ CỦA THỦ LĨNH NHÓM KHÔNG CHÍNH THỨC

Nguyễn Thị Mai Lan

Viện Nghiên cứu Con người.

1. Khái niệm thủ lĩnh nhóm không chính thức

Khái niệm thủ lĩnh trong *Từ điển Tâm lý học* (2000) được trình bày như sau:

1. Thành viên được nhóm thừa nhận quyền quyết định trong những hoàn cảnh có ý nghĩa đối với nhóm; 2- Cá nhân có khả năng đóng vai trò trung tâm trong việc tổ chức hoạt động phối hợp và điều khiển những mối quan hệ qua lại của nhóm.

2. Một số đặc điểm tâm lý cơ bản của thủ lĩnh nhóm không chính thức

Thủ lĩnh đóng một vai trò quan trọng trong hoạt động chung của nhóm không chính thức. Không có thủ lĩnh thì hoạt động của nhóm sẽ thiếu thống nhất và không có hiệu quả. Thủ lĩnh thường là những cá nhân có năng lực, có uy tín, là người có khả năng gây ảnh hưởng mạnh mẽ đến các thành viên của nhóm, có khả năng giao tiếp, khả năng xác lập quan hệ với mọi người.

2.1. Uy tín

Người thủ lĩnh của nhóm không chính thức phải là người thực sự có uy tín, được các thành viên trong nhóm thừa nhận và kính phục. Có như vậy anh ta mới được thừa nhận là thủ lĩnh, và quản lý được nhóm của mình. Người thủ lĩnh không có hệ thống chuẩn mực có tính luật pháp để quản lý nhóm mà anh ta

quản lý nhóm bằng tài năng và đức độ của mình, bằng các chuẩn mực do nhóm tự đề ra.

Uy tín của người thủ lĩnh được tạo nên bởi trình độ chuyên môn, khả năng tổ chức nhóm - khả năng tập hợp, thuyết phục và phối hợp hành động của các thành viên trong nhóm. Mặt khác, những phẩm chất đạo đức như sự quan tâm, công bằng đến các thành viên của nhóm, sự ứng xử khéo léo, tế nhị của thủ lĩnh cũng là những yếu tố quan trọng để tạo nên uy tín của thủ lĩnh.

Điều đáng chú ý là nếu đối với người lãnh đạo, uy tín được tạo nên bằng các phẩm chất trên và quyền lực, thì với thủ lĩnh nhóm không chính thức, uy tín được tạo nên chủ yếu bằng các yếu tố trên, vì người thủ lĩnh không có được những quyền lực hợp pháp.

2.2. Năng lực tổ chức

Năng lực tổ chức là một trong những yếu tố có tầm quan trọng hàng đầu đối với thủ lĩnh nhóm không chính thức. Năng lực tổ chức giúp cho thủ lĩnh tập hợp, phối hợp hành động của các thành viên trong nhóm một cách có hiệu quả.

Mặc dù hoạt động của nhóm không chính thức mang tính chất tự giác, tự nguyện, nhằm thoả mãn một hay một số nhu cầu nào đó của các thành viên, nhưng các hoạt động của các cá nhân cần được thực hiện một cách thống nhất, có tính tổ chức, trên cơ sở những chuẩn mực nhất định của nhóm.

Năng lực tổ chức của thủ lĩnh được thể hiện ở hai khía cạnh: Năng lực tổ chức chung và năng lực tổ chức chuyên biệt. Có thể nêu ra một số phẩm chất cần thiết của hai loại năng lực này của người thủ lĩnh:

- *Óc thực tế*: Đây là khả năng vận dụng nhạy bén các kiến thức và kinh nghiệm vào thực tế các hoạt động của nhóm, phản ứng nhanh trên sự thay đổi các điều kiện hoạt động và các yêu cầu nhiệm vụ mới của nhóm.

- *Bề rộng và chiều sâu của tư duy*: Đây là một phẩm chất quan trọng của thủ lĩnh. Không có bề rộng và chiều sâu tư duy cần thiết thì các quyết định của thủ lĩnh sẽ phiến diện, nông cạn.

- *Óc quan sát*: Biết cách nghe và nhìn thấy được cái cần thiết, ghi nhớ được chúng để giải quyết một cách kịp thời và chính xác. Óc quan sát giúp cho

người thủ lĩnh phát hiện đúng năng lực của các thành viên trong nhóm, nắm được nhịp điệu, diễn biến tâm lý các quá trình tâm lý của người đang nói chuyện với mình, cảm nhận được nhu cầu, nguyện vọng và mong muốn của các thành viên trong nhóm.

- *Sự nhạy cảm về tổ chức*: Đó là sự nhạy cảm về tâm lý, tức là khả năng hiểu tâm lý con người, biết cảm hoá con người, khả năng tác động (kích thích, lôi cuốn) những người trong nhóm, khéo léo trong ứng xử.

- *Khả năng khơi dậy nghị lực và ý chí*: Giúp mọi người tích cực làm việc, tập hợp được mọi người thành một khối thống nhất, huy động được nghị lực của họ và quy nó vào một mục đích nhất định. Người thủ lĩnh có tài lôi kéo mọi người theo mình không chỉ hoàn toàn dựa vào cảm xúc, mà bằng cả nghệ thuật thuyết phục, lời lẽ, phân tích, giảng giải, chứng minh một cách lôgic mục đích công việc và cả sự gương mẫu của bản thân nữa.

Ngoài các phẩm chất chung trong năng lực tổ chức chung đã nêu ở trên, người thủ lĩnh cần phải có những phẩm chất tâm lý khác như: Tính mạo hiểm, tính kiên trì, tính kiểm chế, óc khoa học, tính độc lập.

Cùng bạn đọc!

Ở Tạp chí Tâm lý học số 9/2006, do sơ xuất trong khâu chế bản, trong bài viết *Một số cơ sở lý luận và thực tiễn của việc nghiên cứu sự tự học của sinh viên* (tác giả Lê Đức Phúc), chúng tôi đã bỏ sót mục **Tài liệu tham khảo**. Thành thật xin lỗi tác giả và bạn đọc. Trong số này chúng tôi xin đăng lại toàn bộ **Tài liệu tham khảo**.

1. Có thể xem Franz E. Weinert: *Fuer und Wider die "neuen Lernthorien" als Grundlagen paedagogisch - psychologischer Forschung*. German of Educational Psychology, 10 (1), 1996, 1 - 12.
2. Xem Trần Thị Minh Hằng. *Một số yếu tố tâm lý cơ bản trong tự học của sinh viên Cao đẳng sư phạm*. Luận án tiến sỹ, Hà Nội, 2003.
3. Xem Nguyễn Cảnh Toàn (Chủ nhiệm đề tài), Trần Thị Thái Hà, Nguyễn Kỳ, Đỗ Đình Thanh, Nguyễn Công Giáp, Nguyễn Như Ý, Nguyễn Ngọc Hoa. *Nghiên cứu và phát triển tự học*. Đề tài B98 - 52 - 30. Bộ Giáo dục và Đào tạo, Viện Nghiên cứu phát triển giáo dục, 1999.